

JETON

Handan Acar YILDIZ

Güneş o kadar tepedeydi ki, kimsenin gölgesi yerinden çıkmaya cesaret edemiyordu. Hiç tanımadığımız kişiler, kamyonlarla geldiler. Adının ‘jeton’ olduğunu sonradan öğreneceğimiz ve hayatımızda o güne kadar hiç görmediğimiz çuvallar dolusu metali köy meydanına bıraktılar. Güneşin en kızgın olduğu mevsimdi. Isı sanki yeri buharlaştırıyordu. Kadın erkek hepimiz kahvede oturuyorduk (Bizde kadınlar da kahveye gelip oturur canları sıkılınca. Bizde kadınların ara sıra canları sıkılır.). Bir sisin ya da buharın gerisinde olup bitiyordu her şey. Kıpırdamadan ve konuşmadan yabancı adamların çuvallar dolusu jetonu indirmesini izledik. Gördüklerimizden emin olamasak da komik duruma düşme endişesiyle birbirimize soru sormuyorduk. Sonunda kasası boşalan kamyonlar hareket etti. Biz, her şeye sonradan yetişen toplumlara mahsus o güdüyle, peşlerinden koştuk. İçimizden bazıları plakaları aldı. İşte o zaman çok güldüm. Çünkü kimse köy tabelasının ötesine geçmezdi. Geri geldiklerinde tanımak için mi almışlardı acaba plakaları?

Böyle bir durum karşısında en güvenlisi toplulukla beraber hareket etmekte. Kalabalıkla birlikte çuvallara yaklaştım. İşte o an, istesem de istemesem de topluluktan ayrıldım ve mecburen birey oldum. Çünkü ilk jetonu elime alır almaz telefonun icat edileceğini (telefon henüz icat edilmemişti) anladım. Kabinin içine monte edilmiş masmavi bir telefon gözümün önüne geldi.

Kalabalık, beleştten payına düşeni almak için en ufak tereddütte bulunmadı. Jetonun ne işe yaradığını bilmeseler de hakları olan miktarı elde etmeye öncelik tanıdılar. Hiç kimse jetonun ne işe yaradığını bilmiyordu ama kendi jeton çuvalını meydanda bırakmadı. Ne işe yaradığına eve gidince karar vereceklerdi. Bir ara pay kavgası çıkar mı diye korktum. Allah’tan bütün jetonlar birbiriyle milimine eşitti. Benim payıma iki çuval jeton düştü. Sırtlayıp eve geldim. Taşırken sırtım tutuldu. Bir ışığın yanıp sönmeye kadar kısa zamanda aklımızdan geçen düşünceler

olur. İşin ilginç yanı, neden bunu düşündüm diye geçirdiğimiz zaman, düşüncenin aklımızda yanıp söndüğü zamanın kat be kat fazlasıdır. Ben de aldığım jetonları kilere koymak istemiştim. Evin en serin yerine. Sonra kendime şaşırmış, niye böyle davrandığıma kafa yormuştum. Jetonun bozulabileceğini mi düşünmüştüm acaba? İki çuval dolusu jetonu bitirmem için kaç saat konuşmam gerekiyordu? Yirmi dört saat durmaksızın konuşsam 480 jetona ihtiyacım vardı. İki çuval jetonla aylarca konuşabilirdim. Peki kiminle? Ne zaman? Ya telefon ben hayattayken icat edilmezse, içimdeki hevesi nasıl söndürecektim?

Jetonu ne yapacağım ya da jetonun bana ne yaptıracağı kesinleşmişti. Beklemek. Uçsuz bir bekleyiş... Uçsuz ama bucaklı bir bekleyiş... Diğerlerinin ne yaptıklarını merak ettim. Dolaşmaya çıktım. Güneş, yerinden kıpırdamamaya yemin mi etmişti ne! Her şeyi buharlaştıracak gibiydi. Gözlerim mi bulanık görüyordu yoksa etraf mı bulanıktı bilemedim. Bembeyaz, tozlu sokaklarda insanlara rastlamak için yürüdüm. Önce kahveye gittim. Kimse yoktu. Köy meydanında da... Telefonsuz jetonlar başkalarını da benim kadar etkilemiş olabilir miydi? Yürürken artık köyde kimseye rastlayamama korkusuna kapıldım. Jetonun ne işe yaradığını merak edip ya da define filan zannedip köyün dışına çıkarlar mıydı? Bakkalın kapısını açık görünce rahat bir nefes aldım. Kapıda gördüklerimden sonra içeri adım atamadım. Bakkal, jetonları ağırlık birimi olarak kullanıyordu. Terazinin bir kefesine toz şeker diğer kefesine jetonları koymuştu. Bir kilo şeker neye göre kaç jeton değer biçmişti bilmiyorum. “Ama o konuşmak için” diye haykırdım. Elimde değildi. Gerçek işlevi öğrenmiş birinin sahte işlevlere içgüdüsel tepkisiydi belki benimki. “Hayır, tartmak için” dedi bakkal. Kendimden şüphe ettim, acaba telefon diye beklediğim şey benim boş hayalim miydi? Ben “konuşmak için” dedikçe karşımdaki adam kararlılıkla “Tartmak için” diyordu. Şeker tarttıran kişiye baktım. O da terziydi. Kaşla göz arasında ilik açmış düğme olarak kullanıyordu jetonu. Bakkalla aralarında gizli bir anlaşma varmış gibi birbirlerinin jetonu kullanma şekline itiraz etmemiş, karşı çıkmamışlardı. Fakat benim “Konuşmak için” ısrarına tepki göstermiş, “İliklemek için” demişti.

“Bir jeton konuşmak içindir.”

“Bir jeton tartmak içindir.”

“Bir jeton ilikleme içindir.”

Hangimiz doğru söylüyorduk. Konuşmanın tartmak ve ilikleme gerektirdiği düşünüldüğünde aslında hiçbirimiz yanılmıyorduk. Ancak onlarla benim aramdaki fark; onların şimdi ve somut olanla, benimse gelecek ve soyut olanla ilgili savunuyu yapıyor olmamdı.

Geçmiş, anı ve geleceği kapladı. Kimi panel yapıp güneş ışığından yararlandı jetonlarla ve “Bir jeton, tasarruf içindir.” dedi. Kimi çimentonun içine katarak evinin bahçesine daha sağlam duvarlar ördü ve “Bir jeton, korumak içindir.” dedi. Her

farklı kullanımında “Ama o konuşmak için” diye çığlığa yakın bir haykırışla uyarıyordum herkesi. Tek tek bana kitlenişi bakışların zihnimden çıkmıyordu, çıkamıyordu. “Konuşmak için” dediğimde çok yanlış anlaşılmışım, bunu bile sonradan fark ettim. Çünkü jetonu karşısına koyup onunla biriyle konuşur gibi konuşulması gerektiğini söylediğim zannedilmişti. Telefonu tarif etmeye dair içimde aşamadığım bir üşengeçlik vardı. Çünkü “Sen nerden biliyorsun?” diyeceklerdi. Öyle ya ben nereden biliyordum? Tek tek evleri, dükkânları gezerken herkes, tepeden inme bu birikime hayatında yeni bir yer açmak yerine düzenine uydurmuştu yeniyi. Kendi hayatına, mesleğine göre değerlendirmişti jetonları. Telefonun icat edilmesine yönelik beklentimi paylaşacak tek bir insan olaydı... Olsaydı... Son umudum köyümüzdeki antikacıydı. Hem antikacı hem de antikaydı. Evimizde her gün kullandığımız, kap kacak, örtü ne varsa dükkânına götürür antika diye sergiler, böylece öngörülü kişiliğiyle övünürdü. Onu nasıl sona bıraktığıma hayıflandım. Soluğu dükkânında aldım. O da jetonları değerli sikkeler olarak diğer eşyaların yanına koymuştu. Benim gelecekte beklediğim kadar geçmişe yaslanmıştı ki ağzımı açıp tek kelime etmedim. Herkes mevcut hayatının bir yerine yerleştirmişti jetonları. Bense köy meydanından aldığım jetonları ‘beklenti’ denilen kavramın ortasına koymuştum.

Eve döndüm. Kilerdeki jeton çuvalının üstüne oturdum. Kendi hakkımı başkalarına mı versem diye düşündüm. Vazgeçtim. En büyük kaygım telefon icat edilmeden önce ölmektir. Anlatmak istediğim o kadar çok şey vardı ki... Ve ben her şeyi, yalnız ve yalnızca bir kabine girip kapısını kapadıktan sonra anlatmak istiyordum. Ve ben her şeyi, yalnız ve yalnız bir telefon elimdeyken, sesini duyup yüzünü görmediğim kişilere anlatmak istiyordum. *Onlara...* *Onlarla* konuşmak için sabırsızlanıyordum. Sesleri nasıldı acaba? İnce mi kalın mı? Titrek mi kendinden emin mi? Tiz mi tok mu? *Onlarla* tanışmayı istemiyordum. *Onları* merak etmeme rağmen tanışmayı hiç istemedim! Sadece elimde bir telefon kulağında yalnızca sestem ibaret olan *Onlarla* konuşmak istiyordum. Yüzümü hiç görmesinler, beni hiç tanımasınlar ama sabırla dinlesinler istiyordum. Beklenti denilen duygu, içimde bir sivilceyken ura dönüştü. Telefonu mu yoksa *Onları* mı bekliyordum. Birine bir şey anlatmayı bekliyordum da adına telefon mu koymuştum; birbirine karıştı. Ben o günden sonra her gün köy meydanına gittim. Serinlemek için kendi gölgemden bile medet umduğum saatlerde. Yoktu... Dün... Bugün... Kulübe yoktu. Telefon yoktu. Nasıl bir yokluktu ki bu yok bile yoktu. Üç yıl her Allah’ın günü aynı yere gidip baktım. Göremeyince gerisin geri döndüm. Zamanla iştahım azaldı, zayıfladım, hâlsizleştim. Ayaklarımı artık sürükleyerek yürüyordum. Telefon kurulduğunda *Onlarla* konuşacaklarım içimde biriktikçe vücudumu daha zor sürüklüyordum.

O sabah uyandığında gücüm de, umudum da tükenmişti. Köy meydanına gitmemeye karar verdim. Sırtüstü yattığım yerden kalkmadım o sabah. Çocuk gibi ağladım. Konuşmamaya yemin edecektim ki biri kapıyı kırarcasına yumruklamaya başladı. Böyle sakın bir köyde ne olmuş olabilirdi. Kapıya vardığımda hıçkırıklar

içinde antikacıyı gördüm. “Telefon, telefon!” dedi bir felaketi haber verircesine. Tabii, bir tek benim geleceğe yasladığım, köy halkının ana yasladığı jetonu, geçmişe yaslayan antikacı en büyük darbeyi almıştı. Onun felaketi benim müjdem olmuştu. “Ne diyorsun sen” diyerek kendimi sokağa attım. Koşa koşa meydana vardım. Telefon kulübesini gördüm. Etrafında da insanları... Köy halkı kamyonların geldiği günü hatırlamış mıydı acaba? Eve koştum. Ciğerlerim çatlarçasına zamanla yarıştım. Jeton çuvalının başında kısa bir tereddütle durdum. İki avuç almakla çuvalı sırtlamak arasında kaldım. *Onlara* söyleyeceklerim o kadar içimde birikmişti ki çuvalı almam gerektiğini hissettim. Çuvalardan birini sırtladım. Sırtımda çuval olması koşmamı engellemedi. Meydana vardım. Kalabalık merakla ne yapacağıma bakıyordu. Ne de olsa telefonun icadını herkesten önce tahmin etmiştim. Çuvalı kabinin önünde bıraktım. Elime bir avuç jeton alıp kabin kapısını sıkıca kapadım.

Söyleyeceklerim aklımdaydı. Aylardır tekrarlaya tekrarlaya ezberlemiştim. İlk jetonu telefona attığımda aşağı düştü. Önemsemedim. Belki jetondandır diye diğerlerini tek tek denedim. Hepsi aşağı düşüyordu. Telefon, jeton tutmuyordu. Kelimeler kafamda uçuşuyordu. Telefonla kavgaya tutuşmuşum. Alet kustukça düşen jetonu alıyor tekrar atıyordum. Ellerim düşen jetonu, kısıtıldığı yerden alırken kan içinde kaldı. Bir yandan jeton atarken bir yandan konuşmaya başladım. Telefondaki bip sesiyle, *Onlarla* konuşuyormuş gibi konuşmaya başladım. Parçalanan parmaklarına aldırmadan jeton atmaya devam ederken “Sizinle ne aynı cennete gideceğim ne de aynı cehennemde yanacağım” diye bağıırıyordum. Hırsla ve öfkeyle, aşağı düşen jetonu yukarıdan tekrar gönderiyordum. Her defasında da “Sizinle ne aynı cennete gideceğim ne de aynı cehennemde yanacağım” diyordum. O ses, düşen jetonun sesi öfkemi daha da kızıştırıyordu. Yılmadım, günlerce telefon kulübesinin başında düşen jetonu tekrar telefona attım. Aynı cümleyi tekrarlayarak... Söyleyecek onca söz varken bir cümle bile ötesine gidmeden... Ölümüne kimsesiz, bir biiiiiip sesine konuştum durdum. Ne acıktım ne susadım ne de uyudum. Jeton düştükçe telefona bağırdım. Telefonu yumrukladım. *Onlarla* yapmak istediğim tüm kavgayı telefonla yaptım. Sonunda biri kabinin camını tıklattı. Terziydi. Dışarı çıktım. Elbisesindeki düğme/jetonlardan birini yerinden sökerek telefona attı. Numarayı çevirdi ve konuşmaya başladı. Benim şaşkın bakışlarım altında...

Terziden sonra herkes tek tek elindeki jetonları denedi. Hepsinin jetonunu telefon tuttu. Gönüllerince konuştular. Uzun uzun konuştular. Saatlerce, günlerce konuştular. Birbirlerinin konuşmasının bitmesini sabırsızlıkla beklediler. Bahçe duvarını yıkıp içinden jetonlarını bulanlar, panelini sökenler, hepsi ama hepsi şimdi “Konuşmak için” diyorlardı. Yüzlerimde gezdirdikleri bakışı tarif etmem mümkün değil: “Önceden tahmin etmen ne işe yaradı, aramızda bir tek sen kullanamıyorsun telefonu” bakışıydı bu. Beni sessizliğe gömen bakış...